

eHealth-ontwikkeling in e-Estonia

Een van de belangrijkste ontwikkelingen die de aandacht vragen van eerstelijnsbestuurders is eHealth en digitalisering. Daarom ging de studiereis van de negende Masterclass Eerstelijns Bestuurders naar Estland. In Estland is digitalisering namelijk al jaren een speerpunt, dat wordt gepresenteerd onder de naam e-Estonia. Wat betekent de door de overheid gestuurde ICT-ontwikkeling voor de eerstelijnszorg?

De digitale ontwikkeling in Estland is vanuit de historie ontstaan. Estland is sinds 1918 een zelfstandige republiek. Vanaf de Tweede Wereldoorlog tot 1992 heeft Estland verschillende bezetters gehad. Pas daarna kon het land zich echt gaan ontwikkelen. Sinds 2004 is Estland lid van de Europese Unie en de NAVO. Doordat Estland economisch nauwelijks ontwikkeld was en geen traditionele maatschappelijk-economische infrastructuur had, is digitalisering tot speerpunt gemaakt. In de volle breedte: van onderwijs en sociale zaken tot gezondheidszorg. Belastingen, paspoort of ID, burgerlijke staat, vastgoed of medische gegevens; alles wordt digitaal verwerkt en vastgelegd.

Dit levert een economisch voordeel op van circa twee procent van het Bruto Nationaal Product. De ICT-ontwikkeling kent een duidelijke overheidssturing met programma's en projecten die steeds meer onderdelen *top down* digitaliseren. Rond 2000 nam Estland het Nederlandse huisartsinformatiesysteem als voorbeeld voor het automatiseren van de huisartsenzorg. Op dit moment zijn nog drie huisartsinformatiesystemen (HIS'en) operationeel.

Gezondheidszorg valt onder het ministerie van Sociale Zaken. Inwoners zijn verzekerd als ze werk hebben en daarnaast zijn er bevolkingsgroepen die vanuit de overheid verzekerd zijn, bijvoor-

beeld nonnen, werklozen en ouderen. Estland heeft maar circa 1,5 miljoen inwoners en stimuleert het krijgen van kinderen om de bevolking op peil te houden. Moeders kennen daarom een op het oog riante regeling met drie jaar zwangerschapsverlof. Maar inmiddels komt men erachter dat de ontwikkeling van vrouwen met gemiddeld 1,54 kind een achterstand in carrièreontwikkeling van vijf jaar oplevert.

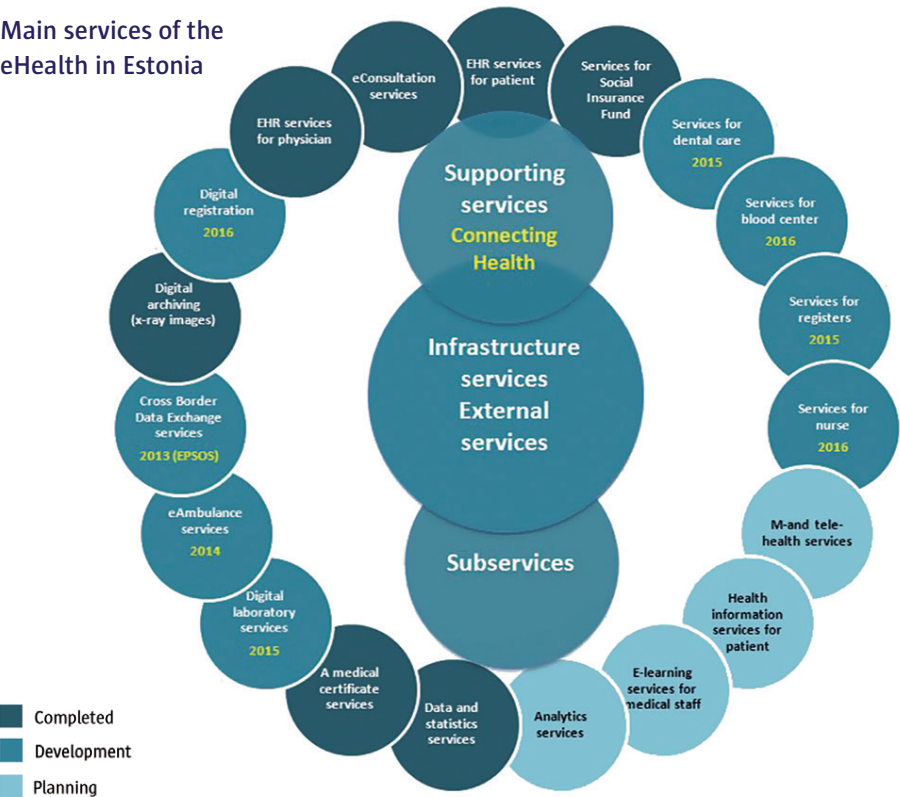
Informatiebeveiliging en privacy

De nationale ICT-beveiliging staat op een zeer hoog niveau, waardoor het cybersecuritycentrum van de NAVO en het ICT-centrum van de EU in Tallinn gevestigd zijn. Daarbij worden alle handelingen gelogd, zodat er controle is op wie welke gegevens inziet. Daarnaast heeft Estland (als EU-land!) een opt-out regeling voor burgers. Hierdoor kunnen gegevens veel makkelijker worden uitgewisseld. Burgers maken zich hier niet echt druk om. Naar verluidt zijn er slechts 400 Esten die zich niet digitaal willen laten registreren. Vrijwel alle systemen zijn gebaseerd op een Cloud-oplossing.

eHealth

De digitalisering van de gezondheidszorg heeft enkele sterke aspecten, maar kent net als in Nederland ook de nodige uitdagingen. De X-Road – het communicatieplatform – verbindt alle applicaties en databases aan elkaar en wordt steeds verder uitgebreid met nieuwe functionaliteit. Het is deels een centrale en deels een decentrale infrastructuur. Patiënten en zorgprofessionals hebben

Main services of the eHealth in Estonia

één toegangspasje voor alle gegevens met dubbele authenticatie. Dat wordt de komende jaren vervangen door (mobiele) biometrische toegang (oog, vingerafdruk, enzovoort).

Alle organisaties die zorg leveren zijn verplicht om informatie aan te leveren aan het nationale systeem, echter in de praktijk is dat niet altijd het geval en de naleving is niet krachtig georganiseerd. Daarnaast is er geen Professionele Samenvatting zoals wij die kennen, zodat er 200 pagina's platte tekst moeten worden doorgeworsteld om de noodzakelijke informatie te vinden. Dat gaat men trachten op te lossen door kunstmatige intelligentie in te zetten voor het maken van 'samenvattingen' van ongestructureerde data. Door centraal geregisseerde, nationaal aanbestede projecten gericht op het uitbreiden van het platform, is de architectuur goed. Maar de verbinding met de eindgebruikers laat volgens

de zorgprofessionals die wij gesproken hebben te wensen over. Toch zijn zij op zich tevreden met dit systeem, omdat zij zich realiseren dat zij anders nooit zo snel hadden kunnen innoveren. En er is perspectief op doorontwikkeling door

Over privacy maken Estlanders zich nauwelijks zorgen

een duidelijke sturing en regie. Over privacy maken Estlanders zich nauwelijks zorgen en er is veel vertrouwen in de veiligheidssystemen. ICT zien zij als een kans om welvaartswinst te boeken.

Ook opvallend is dat zelfmanagement, zelfmetingen en persoonsgerichte zorg eigenlijk niet in het design van het eHealth-systeem zijn opgenomen. Patiënten hebben wel inzage, maar kun-

nen zelf niets toevoegen aan hun informatie. Wellicht is dat een gevolg van de top-down benadering. Tegelijk is dit technisch relatief snel te repareren door nieuwe toevoegingen aan de X-Road. Door de digitalisering in het gehele maatschappelijke verkeer is de daarvoor benodigde cultuurverandering ook te overzien.

Reflectie op Nederlandse situatie

Nederland heeft een gefragmenteerde ICT-infrastructuur die past in onze poldercultuur. Het ontwikkelen van een ICT-visie en een adequate taakverdeling van de verschillende stakeholders blijft een ambitieuze uitdaging. Ook omdat overheidssturing conflicteert met private initiatieven en de Nederlandse overheid het thema ICT vaak als een probleem ziet. Door in te zetten op standaarden, nationale programma's en gerichte ICT-investeringen en het stimuleren of af dwingen van concrete ICT-programma's kan ook in ons land een versnelling worden aangebracht. Hiertoe zijn al stappen gezet. Dat is hard nodig, want de klassieke oplossingen volstaan niet meer en de arbeidsmarkttekorten in samenhang met de stijgende zorgvraag vergroten

de urgentie om te digitaliseren. Een interessante juridisch-ethische vraag blijft waarom het ene EU-land (Estland) wel kan en mag kiezen voor een opt-out systeem en Nederland hiervoor niet mag of wil kiezen. Dat zou in de praktijk veel gedoe schelen! <<

Tekst: Jan Erik de Wildt, coördinator
Masterclass Eerstelijns Bestuurders
Foto: Getty Images